

ਭਗਤ ਕਬੀਰ - ਸਬਦ ੨੦
ਚੋਆ ਚੰਦਨ ਮਰਦਨ ਅੰਗਾ ॥
ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੩੨੬

ਚੋਆ ਚੰਦਨ ਮਰਦਨ ਅੰਗਾ ॥
ਸੇ ਤਨੁ ਜਲੈ ਕਾਠ ਕੈ ਸੰਗਾ ॥੧॥
ਇਸੁ ਤਨ ਧਨ ਕੀ ਕਵਨ ਬਡਾਈ ॥
ਧਰਨਿ ਪਰੈ ਉਰਵਾਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਰਾਤਿ ਜਿ ਸੇਵਹਿ ਦਿਨ ਕਰਹਿ ਕਾਮ ॥
ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਲੇਹਿ ਨ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ॥੨॥
ਹਾਥਿ ਤ ਡੋਰ ਮੁਖਿ ਖਾਇਓ ਤੰਬੋਰ ॥
ਮਰਤੀ ਬਾਰ ਕਸਿ ਬਾਧਿਓ ਚੋਰ ॥੩॥
ਗੁਰਮਤਿ ਰਸਿ ਰਸਿ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਰਾਮੈ ਰਾਮ ਰਮਤ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥੪॥
ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਬਾਸੁ ਸੁਗੰਧ ਬਸਾਈ ॥੫॥
ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਚੇਤਿ ਰੇ ਅੰਧਾ ॥
ਸਤਿ ਰਾਮੁ ਝੂਠਾ ਸਭੁ ਧੰਧਾ ॥੬॥੧੬॥

ਸਾਰ: ਸੁਖ-ਚੈਨ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ, ਅਸੀਂ ਬੇਅੰਤ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਰੁੱਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਵੈ-ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਬੰਧ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਇਸ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ, ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਦਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਥਾਈ ਮੁੱਲ ਹੈ। ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ, ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ; ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ, ਭੌਤਿਕ ਵਸਤਾਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਫਿੱਕੀਆਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਤ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਆਹ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ ਲੱਕੜ ਨੂੰ ਸੁਆਹ

ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ: ਕੀ ਅਸੀਂ ਉਸ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ? ਜਵਾਬ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ: ਭੌਤਿਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਹਾਜ਼ਦੇ ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਬਸ ਉਹੀ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕਾਮਯਾਬ ਦਿਖਾਈ ਦੇਈਏ, ਪਰ ਚਿੰਤਨ ਲਈ ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਸੀਂ ਰੂਹਾਨੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ, ਇਕ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਦੀਵੀ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਚੋਆ ਚੰਦਨ ਮਰਦਨ ਅੰਗਾ ॥

ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਵੱਟਨੇ ਅਤੇ ਚੰਦਨ ਨਾਲ ਮਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਜਾਂ ਰਸਮੀ ਨਿਰਮਲਤਾ ਨੂੰ ਨਿਭਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਸਨੂੰ ਜੀਵਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਤਨੁ ਜਲੈ ਕਾਠ ਕੈ ਸੰਗਾ ॥੧॥

ਫਿਰ ਵੀ ਉਹੀ ਸਰੀਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਚਿਖਾ 'ਤੇ ਲੱਕੜ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰੀ ਦਿੱਖ, ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ, ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬਾ ਸਿਰਫ਼ ਭਰਮ ਹਨ; ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾੜਾਂਗੇ।
(੧)

ਇਸੁ ਤਨ ਧਨ ਕੀ ਕਵਨ ਬਡਾਈ ॥

ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਦੀ ਅਸਲ ਮਹਿਮਾ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਸੋਚ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਧਰਨਿ ਪਰੈ ਉਰਵਾਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਵੀ ਠੋਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। (੧)(ਠਹਿਰਾਉ)

ਰਾਤਿ ਜਿ ਸੇਵਹਿ ਦਿਨ ਕਰਹਿ ਕਾਮ ॥

ਰਾਤ ਸੌਂ ਕੇ ਅਤੇ ਦਿਨ ਕੰਮ ਵਿਚ ਬੀਤ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਅਰਥਭਰਪੂਰ ਸੱਖਣੀ ਨਿਤਕ੍ਰਮ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਨਿਮਰਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਲੇਹਿ ਨ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ॥੨॥

ਅਸੀਂ ਇਕ ਪਲ ਲਈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵਸਦੀ ਸਦੀਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦੇ। (੨)

ਹਾਥਿ ਤ ਡੋਰ ਮੁਖਿ ਖਾਇਓ ਤੰਬੋਰ ॥

ਇਕ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਪਤੰਗ ਦੀ ਡੋਰੀ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਸੁਪਾਰੀ ਵਿਹਲੇਪਣ ਅਤੇ ਕਾਮੁਕ ਭੋਗ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਰਤੀ ਬਾਰ ਕਸਿ ਬਾਧਿਓ ਚੋਰ ॥੩॥

ਮੌਤ ਉਪਰੰਤ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੋਰ ਵਾਂਗ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇੰਦਰੀਆਂ ਰੂਪੀ ਇਕ ਭਾਂਡੇ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਹੁਣ ਮੌਤ ਕਾਰਣ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਪਿਆ ਹੈ। (੩)

ਗੁਰਮਤਿ ਰਸਿ ਰਸਿ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥

ਬਿਬੇਕ ਦਾ ਤੱਤਸਾਰ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਤੋਂ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵੱਲ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ, ਏਕਤਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸੁਹਜ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਮੈ ਰਾਮ ਰਮਤ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥੪॥

ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਸਦੀਵੀ ਚੇਤਨਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਨੰਦ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। (੪)

ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਈ ॥

ਦਇਆ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਨੂੰ ਅਪਣਾਓ।

ਹਰਿ ਹਰਿ ਬਾਸੁ ਸੁਗੰਧ ਬਸਾਈ ॥੫॥

ਅਦ੍ਰਿਸ਼, ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਊਰਜਾ ਅਣਦਿਖਦੀ ਮਹਿਕ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਵੱਸਦੀ ਹੈ। (੫)

ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਚੇਤਿ ਰੇ ਅੰਧਾ ॥

ਕਬੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, 'ਹੇ ਅਗਿਆਨੀ ਮਨ, ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਜਾ,' ਜੋ ਕਿ ਅਚੇਤਤਾ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਜਾਗਣ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਵੈ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿ ਰਾਮੁ ਝੂਠਾ ਸਭੁ ਧੰਧਾ ॥੬॥੧੬॥

ਇਕੋ ਇਕ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਹਿ ਰਹੀ ਊਰਜਾ ਸਦੀਵੀ, ਸਰਬਵਿਆਪੀ ਚੇਤਨਾ ਹੈ; ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਝੂਠਾ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੈ। (੬)(੧੬)

ਤੱਤ: ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਬਾਹਰੀ ਦਿੱਖ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖਾਲੀਪਣ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਦੀਰਘ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਨੂੰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਰੁਪਾਂਤ੍ਰਣ ਸਮਝਣ ਦੀ ਭੁਲ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਜਾਵਟ ਨਾਲ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮਿੱਟੀ ਹੋਣਾ ਨਿਸ਼ਚਤ ਹੈ; ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮੌਤ ਦੀ ਅਟੱਲਤਾ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦੇ। ਸਿਰਫ਼ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਬੋਧ ਹੀ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਭਰਮ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੀਉਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੀ ਮਹਿਕ ਵੰਡਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation

ਵੈੱਬਸਾਈਟ: OnenessInDiversity.com

ਈਮੇਲ: onenessindiversityfoundation@gmail.com